

...

Fővárosi Ítéltábla

Az ügy száma: 6.Pf.20.071/2026/8.

A felperes:

felperes

felperes címe

A felperes képviselője:

Patay Ügyvédi Iroda (ügyintéző: tanú1 ügyvéd)

ügyvéd címe

Az alperes:

alperes

alperes címe

Az alperes képviselője:

Dezső és Társai Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Fenyőházi András ügyvéd)

ügyvéd címe

A per tárgya: megbízási díj megfizetése

Az elsőfokú bíróság: Fővárosi Törvényszék

A fellebbezéssel támadott határozat száma: 27.P.22.907/2024/46. számú közbenső ítélet

A fellebbezést benyújtó fél:

felperes (47. sorszám alatt)

alperes (50. sorszám alatt)

közbenső ítélet

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét az indokolás módosításával helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 135.000 (százharmincötezer) forint másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

Indokolás

[1] Az ügyvéd foglalkozású felperes és az alperes között 2013. március 25. napján megbízási szerződés jött létre. A megbízási szerződés 1. pontjában az alperes tájékoztatta a felperest arról, hogy a családjának nagy mennyiségű vagyontárgya (könyv, festmény és fegyver) található a magyar közgyűjteményekben, amelyeket megfelelő ellenérték fejében átadna, illetve tulajdonba adna a Magyar Államnak. A megbízási szerződés 2. pontjában az alperes megbízta a felperest ezeknek a tárgyaknak a levéltári kutatásával, a magyar állam szerveivel történő tárgyalások lefolytatásával, egyezség, megállapodás létrehozásával, esetleges peres eljárás lefolytatásával. A szerződés 4. pontjában a felperes megbízási díját sikerdíjként határozták meg, akként, hogy az alperes a Magyar Állam szerveivel megkötött megállapodás szerint öt megillető összeg 15 %-át, illetve vagyontárgy visszaadása esetén a visszaadott dolgok értékének 15 %-át köteles megfizetni a felperesnek a dolog visszaadását követő 15 napon belül.

[2] A felperes az általa folytatott tárgyalásokat követően, a közgyűjteményekben őrzött vitatott tulajdonú kulturális javak visszaadásának rendjéről szóló 449/2013. (XI. 28.) Kormányrendelet (a továbbiakban: restitúciós kormányrendelet) 1. §-a alapján a Múzeumban

örzött, id. festő „festmény címe” című festményére vonatkozó igényt jelentett be az állami tulajdonjog gyakorlójához, a Miniszterelnökséget vezető miniszterhez.

[3] A Miniszterelnökséget vezető miniszter a 2016. január 18. napján kelt döntésében megállapította, hogy a festmény állami tulajdonjoga nem bizonyítható kétséget kizáróan, ezért a festményt őrző közgyűjtemény, a Múzeum haladéktalanul köteles intézkedni a festményt igénylők – az alperes és örökösstársai - részére történő kiadásáról. A tulajdonjogi igényt el nem bíráló döntés a kiadás feltételeként annak az igazolását határozta meg, hogy az alperes és örökösstársai a festmény tulajdonosai vagy tulajdonosának az örökösei.

[4] A Múzeum 2016. április 14-én visszaadta a festményt az alperesnek és örökösstársainak. Az átadással egyidejűleg az igénylők 5 éves határozott időtartamra letéti szerződést kötöttek Múzeummal, amely szerint a múzeum a továbbiakban letétként őrzí a festményt. A Múzeum a 2016. és a 2017. években több alkalommal kérte az igénylők hozzájárulását, illetve a festménnyel kapcsolatos rendelkezését reprodukció készítéséhez és harmadik személynek történő átadásához, majd a festmény ideiglenes kiállításához.

[5] Az alperes és örökösstársai 2016. április 30. napján a védetté nyilvánított festményt felajánlották megvételre a Magyar Államnak, majd 2017. január 6. napján az alperes megbízta a felperest, hogy a Múzeummal kötött letéti szerződést mondja fel, és folytassa a festmény eladásával kapcsolatos tárgyalásokat.

[6] 2018. július 8. napján a felperes és az alperes módosították a 2013. március 25-én kötött megbízási szerződést. A szerződésmódosításban rögzítették, hogy a felperes ügyvédi eljárása következtében a Múzeum visszaadta a festményt, az alperes elismerte, hogy ezzel a felperes teljesítése megtörtént. Rögzítették továbbá a módosításban, hogy a „visszaadás esetére” az ügyvédi munkadíj a visszaadott dolog értékének 15 %-a, és azt, hogy ennek a sikerdíjnak a kifizetése a festmény értékesítésekor, az ellenértékből vagy az első ellenérték részletből, illetve esetlegesen az azt követő részletekből történik meg. Megállapodtak továbbá abban, hogy ha a festmény értékesítése 2023. július 10-ig nem jár sikerrel, akkor az alperes számla ellenében megfizeti a sikerdíjat a felperesnek. Ezt követően az alperes a 2018. szeptember 6. napján kelt nyilatkozatával 30 nap felmondási idővel „megszüntette” a 2013. március 25-én megkötött és a 2018. július 8-án módosított megbízási szerződést.

[7] A Miniszterelnökséget vezető miniszter a 2019. július 17. napján kelt határozatával visszavonta a festmény kiadásáról szóló 2016. január 18. napján kelt döntését. A visszavonó határozat szerint a kiadásról szóló döntés meghozatalát követően a festménnyel kapcsolatban további igénylők léptek fel. Az új igénylők azt állították, hogy a festménynek ők a tulajdonosai, vitatták a festmény igénylők által állított XX. század eleji őrzési helyét, valamint az alperes és igénylőtársai tulajdonjogát. A Múzeum főigazgatója a 2021. július 23-án kelt levelében arról tájékoztatta az alperest, hogy a festményre újabb letéti szerződés nem köthető az állami tulajdon fennállása miatt.

[8] A felperes a 2020. november 9. napján kelt levelében felszólította az alperest 11.625.000 euró sikerdíj megfizetésére, amelynek az alperes nem tett eleget.

[9] A felperes keresetében arra kérte kötelezni az alperes, hogy fizessen meg a részére 800.000.000 forint megbízási díjat és ezen összeg után 2020.december hó 1. napjától a kifizetés napjáig járó törvényes mértékű késedelmi kamatot. Keresetének jogalapját a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 198. § (1) bekezdésére, 201. § (1) bekezdésére, 298. § a) és b) pontjaira, 300. § (1) bekezdésére 301. § (1) bekezdésére, 478. § (1) és (4) bekezdésére alapította. Álláspontja szerint a közte és az alperes között létrejött megbízási szerződésben a megbízási díjat siker elérése esetére kötötték ki, amely oly módon is megvalósulhatott, hogy a vagyontárgy visszaadásra kerül az alperes részére. Kifejtette, hogy a festmény visszaadásának időpontjában az alperes annak egyik birtokosa lett, a letéti szerződés megkötésével pedig az egyik főbirtokosává is vált. Álláspontja szerint azzal, hogy elérte, hogy a festmény az alperes birtokába kerüljön, teljesítette a sikerdíjra való jogosultságának a megbízási szerződésben megszabott feltételét, a festmény visszaadását, ezért erre tekintettel sikerdíj illeti meg, amit az alperes felszólítás ellenére nem fizetett meg. A sikerdíj összege vonatkozásban kifejtette, hogy az a festmény értékének 15 %-ában került meghatározásra.

[10] Az alperes az érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását és a felperes perköltségben marasztalását kérte. Hivatkozott arra, hogy a felperes kötelessége lett volna a megbízási szerződés feltételeinek pontos megfogalmazása és elmagyarázása, ezért a szerződés értelmezésével kapcsolatos minden bizonytalanság a felperes terhére esik, különösen azért, mert az alperes idős, megromlott egészségű, laikus német anyanyelvű személy. Vitatta, hogy bármilyen jogalapon sikerdíj megfizetésére lenne köteles. Érvelése szerint a felperest sikerdíjra jogosító eredmény kizárólag a festmény állam általi megvásárlása vagy tulajdonjogának visszaadása lett volna, ám a felperes eljárása nem eredményezett tényleges gyarapodást a vagyonában, a letéti szerződést pedig a Magyar Állam utóbb semmisnek értékelte.

[11] Kifejtette, hogy a megbízási szerződés és annak módosítása a rPtk. 210. § (1) bekezdése alapján tévedés miatt érvénytelen, mert abban a hiszemben kötötte meg a szerződést, hogy a festmény visszaadása a korlátozásmentes tulajdonjog visszaadását jelenti, és a látszateredmény tudatában a szerződést meg sem kötötte volna. Álláspontja szerint a szerződés jóerkölcsbe is ütközik, mert az nagy összegű sikerdíjra jogosítaná a felperest egy olyan helyzetben is, ami a megbízó számára nem jár semmilyen valós előnnyel, miközben az ügyvéd felperesnek tudnia kellett, hogy az alperes nem került tulajdonosi helyzetbe. Az volt az álláspontja, hogy a megbízási szerződésben kikötött sikerdíj feltűnően értékaránytalan, ezért a szerződés a rPtk. 202. § (2) bekezdése alapján érvénytelen. Ezzel kapcsolatban azzal érvelt, hogy a számára tulajdonjogot és rendelkezési jogot nem biztosító miniszteri döntéshez, valamint a festmény jelképes átadásához képest aránytalan a festmény értéke 15 %-ában meghatározott sikerdíj.

[12] Hivatkozott arra, hogy a megbízási szerződés fogyasztói szerződésnek minősül. Álláspontja szerint a megbízási szerződés és annak módosítása nem felel meg a tisztesség és a jóhiszeműség követelményének sem, ezért annak sikerdíjra vonatkozó feltétele az egyedi megtárgyalás hiánya miatt a rPtk. 209/A. § (2) bekezdésébe ütköző semmis kikötés. Állította, hogy a felperes tévedésbe ejtette őt a tulajdonjog visszaszerzésének kérdésében. Érvelése szerint a szerződés sikerdíjra vonatkozó rendelkezései érthetetlenek, ezért a rPtk. 228. § (3) bekezdése alapján is semmisek.

[13] Előadta, hogy a felperes által követelt sikerdíj jelentősen eltúlzott, mert nem a vagyona tényleges növekedésén alapul, nem veszi figyelembe a védetté nyilvánítás miatti értékcsökkenést, a festmény tulajdonjoga csak egyharmad részben illetheti meg őt, és a felperes által hozott értébecslések nem minősülnek megalapozott szakvéleménynek. Kifejtette, hogy a felek a jogviszonyukat az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (Üttv.) hatálya alá helyezték, amelynek 30. § (3) bekezdése alapján a sikerdíj legfeljebb a teljes munkadíj kétharmadáig terjedhet, ezért a munkadíj teljes egészében sikerdíjként történő kikötése jogellenes és érvénytelen.

[14] Az elsőfokú bíróság a 27.P.21.047/2023/24. számú ítéletével a keresetet elutasította azzal az indokkal, hogy nem következett be a felperest sikerdíjra jogosító eredmény. A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Végzésének indokolásában úgy foglalt állást, hogy a felperes azzal, hogy a közreműködésével elérte a festmény birtokba adását, jogosulttá vált a sikerdíjra. Meghagyta az elsőfokú bíróságnak, hogy foglaljon állást az alperes érvénytelenségi kifogásairól és a kereset összegéről.

[15] Az elsőfokú bíróság a megismételt eljárásban közbenső ítéletet hozott, amellyel megállapította, hogy a felek között 2013. március 25. napján létrejött és 2018. március hó 8. napján módosított megbízási szerződés alapján a felperes megbízási díjra jogosult, arra tekintettel, hogy a Magyar Állam részben az alperesnek visszaadta idős festő: festmény címe című festményét.

[16] A közbenső ítéletének indokolásában az alkalmazandó jog körében megállapította, hogy a felek között a rPtk. és az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény (rÜtv.) hatálya alatt jött létre a megbízási szerződés, amit a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (újPtk.) és az Üttv. hatálybalépését követően módosítottak. Kifejtette, hogy az újPtk. hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (újPtké.) 50. § (1) bekezdése alapján eltérő rendelkezés hiányában a megbízási szerződésre az annak megkötése időpontjában hatályos törvények rendelkezéseit kell alkalmazni. Úgy foglalt állást, hogy a megbízási szerződés módosítása nem tartalmazott egyértelmű rendelkezést, ezért a megbízási szerződésre és annak módosítására is a rPtk. szabályai irányadóak, míg a módosításban kikötött sikerdíj tekintetében az rÜtv.-ét kell irányadónak tekinteni.

[17] A megbízási szerződés tartalmával és teljesítésével kapcsolatban az volt az álláspontja, hogy a megbízási szerződés alapján két különböző szolgáltatás minősül teljesítésnek: a magyar állam szerveivel megkötött megállapodás, vagy a festmény visszaadása. Mivel a festményre vonatkozóan nem jött létre megállapodás egyik állami szervvel sem, a festmény restitúciós kormányrendelet szerinti visszaadás jogi tartalmát elemezte. A restitúciós kormányrendelet 1. §-a, 4. § (1) bekezdése, 4. § (3)-(4) bekezdései, valamint 5. § (1) és (3) bekezdései alapján rámutatott, hogy a vagyontárgy igénylő részére történő kiadása nem érinti a tulajdoni viszonyokat, és nem eredményezi a tulajdoni igény eldöntését, hanem pusztán annak állami elismerését jelenti, hogy az állami tulajdonjog keletkezése és fennállása nem bizonyítható kétségtelenül, ezért a dolgot a tulajdonjogát valószínűsítő igénylő birtokába kell visszaadni. Rámutatott arra is, hogy a visszaadásról szóló döntés a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 92/B. §-a alapján öt éven belül felülvizsgálható. Mindezekből azt a következtetést vonta le, hogy a miniszteri határozat nem érintette a festmény tulajdonjogát, ezért azzal nem tisztázódott az alperes és az örökösársai tulajdonjogi helyzete.

[18] Okfejtése szerint - a másodfokú végzéssel összhangban - a festmény visszaadása folytán az alperes és a testvérei olyan helyzetbe kerültek, hogy akadály nélkül gyakorolhatták a festmény feletti tulajdonjogukból eredő részjogosítványukat, így a birtoklás, a használat, a hasznok szedése és a rendelkezés jogát a rPtk. 112. § (1) bekezdése alapján. Az volt az álláspontja, hogy a szerződés szövegezése és a családi helyzetértékelések alapján az alperes átlagos ismeretek és körütekintés mellett felismerhette a tulajdonjogot érintő értékesítés és a birtokjogot illető visszaadás közötti tartalmi különbséget. Kifejtette, hogy a rPtk. 98. §-ában, 99. §-ában és 112. § (1) bekezdésében körülírt részjogosítványok megszerzése jelentősen emelte az alperes és testvérei jogait, és ez a festmény birtokba vétele vagyongyarapodást eredményezett a számukra.

[19] Az alperesnek azt az érvelését, hogy a festmény birtokjogát sem szerezték meg, azért értékelte megalapozatlannak, mert a Múzeum által fogatosított aktusok jogi tartalma kifejezetten a festmény birtokba adása volt. Hasonlóan megalapozatlannak ítélte az alperesnek azt a hivatkozását, hogy a festmény visszaadására vonatkozó miniszteri döntés későbbi visszavonása ex tunc hatályú lenne. Rámutatott, hogy a visszavonás nem jogszabálysértésen, hanem a hivatkozott törvény 92/B. §-án alapult, ezért a bírósági precedens alapján a visszavonás nem hatott vissza az eredeti döntés meghozatalára, vagyis az alperes és a testvérei a festmény visszaadására vonatkozó döntés meghozatala és annak visszavonása között a festmény jogcímes birtokosai voltak. Álláspontja szerint a visszaadás a szó köznapi értelmében a korábbi helyzet visszaállítását jelenti, ezért a festmény jogi helyzete megegyezett a közgyűjteményi elhelyezést megelőző állapottal, vagyis a tulajdoni helyzetet önmagában nem érintette.

[20] Úgy foglalt állást, hogy a megbízási díj alapja a visszaadott dolog értéke, ami a visszaadás következtében keletkezett vagyongyarapodásnak felel meg, és semmiképpen sem a nemzetközi aukción elérhető vételár. Tényként állapította meg, hogy az alperes 2018.

szepetember 6. napján felmondta a megbízási szerződést. Ebből a tényből azt a jogi következtetést vonta le, hogy a szerződés megszűnt és a megbízási díj esedékessé vált, ezért az alperes köteles megfizetni a felperesnek a festmény értéke 15%-ának megfelelő mértékű megbízási díjat.

[21] Az alperes által előterjesztett érvénytelenségi kifogásokkal kapcsolatban rámutatott, hogy az érvénytelen szerződésre jogot alapítani nem lehet, ezért egy megalapozott érvénytelenségi kifogás esetén a felperes a szerződés teljesítése esetén sem követelhetne sikerdíjat.

[22] Kifejtette, hogy a szerződések kötelező erején alapuló közérdek miatt csak kivételesen, a másik fél által okozott vagy felismert lényeges tévedés esetén van helye rPtk.210. § (1) bekezdés alkalmazásának. Okfejtése szerint a szerződés megértéséhez elégséges a lényegi tartalom ismerete. A megbízási szerződés szövege alapján egyértelműen megállapíthatónak találta, hogy a festmény visszaadása nem a tulajdonjog, hanem a birtokjog megszerzését jelenti. Kiemelte, hogy a szerződés szövegének megismerése és megértése elvárható kötelezettség, amelynek elmaradását a szerződő fél maga viseli. Megalapozatlannak találta az alperes idős korára, betegségeire és nyelvismereti hiányosságaira való hivatkozást is, mert a peradatok szerint a szerződés tizenkét évvel korábbi megkötésekor az alperes még felelős munkát végzett. Emiatt elutasította az alperes jelenlegi belátási képességének orvosszakértői vizsgálatára irányuló bizonyítási indítványt.

[23] A megbízási szerződés jóerkölcsbe ütközése körében rámutatott, hogy a semmisség megállapításához az szükséges, hogy a szerződés súlyosan megsértse az alapvető társadalmi értékeket és normákat, a sikerdíj mint feltétel azonban szokásos szerződéses kikötés, az pedig, hogy a sikerdíj kikötése egyénileg hátrányos az alperesre, nem minősül a társadalmi normák nyilvánvaló megsértésének, és nem alkalmas általános társadalmi rosszallás kiváltására.

[24] A feltűnő értékaránytalanság vonatkozásában kifejtette, hogy a rPtk.201. § (2) bekezdése és a Pp. 265. § (1) bekezdése alapján az alperes érdekében állt a szerződésben kikötött szolgáltatások feltűnő értékaránytalanságának a bizonyítása. Önmagában azt a feltételezést, hogy a festmény visszaadása nem járt tényleges vagyonszaporulattal, nem ítélte alkalmasnak a feltűnő értékaránytalanság bizonyítására. Álláspontja szerint a felperest megillető, a sikerdíj számítási alapjaként megjelölt dolog értékén a visszaadás következtében beállt tényleges alperesi vagyongyarapodást, vagyis a birtokláshoz, használathoz, hasznok szedéséhez és az ezen jogokról való rendelkezéshez fűződő jogok értékét kell érteni, nem pedig a rendezett tulajdoni helyzetű, mindennemű forgalmi korlátozástól mentes festmény forgalmi értékét.

[25] Az alperes tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó hivatkozásával kapcsolatban az volt az álláspontja, hogy az alperes nem tudta bizonyítani az általa sérelmezett feltételek egyedi megtárgyalásának a hiányát, a szerződés szövegezése pedig

elégletes és világos volt a tisztességesség megállapításához, mert a szavak jelentése alapján felismerhetők voltak a tartalmi különbségek.

[26] A megtévesztésre alapított kifogást azért ítélte alaptalannak, mert a megbízási szerződés egyértelműen rögzítette az értékesítés és a visszaadás mint két teljesítési mód eltérő jogi tartalmát, a felperes pedig nem állította aktívan, hogy visszaadáson a tulajdonjog megszerzését kell érteni. Kifejtette, hogy mindkét teljesítési mód vagyonnövekményt eredményez, a felperes későbbi megalapozatlan, a teljes forgalmi értékre vezetett igényérvényesítése pedig nem befolyásolja a szerződés értelmezését és a megtévesztés megítélését.

[27] Hangsúlyozta, hogy a rPtk.228. § (3) bekezdése kizárólag a felfüggesztő vagy bontó feltételekre vonatkozik, ezért nem alkalmazható a megbízási díjra vonatkozó szerződési feltételekre, hanem azokra a rPtk.207. § (1) bekezdésében foglalt értelmezési szabályok irányadók. Rámutatott, hogy a restitúciós kormányrendelet maga is a visszaadás fogalmát használja, a visszaadás a polgári jogban létező fogalom, a felperesi megfogalmazások között pedig nincs érdemi tartalmi különbség.

[28] A megbízási díj összecszerűsége körében úgy foglalt állást, hogy a díj számításának az alapja a visszaadással elért alperesi vagyongyarapodás, a felperes teljes, korlátozásmentes forgalmi értékre alapított kalkulációja viszont nélkülöz minden ténybeli és jogi alapot, amelyet a felperes keresetváltoztatásai is alátámasztanak. Okfejtése szerint a nemzetközi aukciósházak értékebecslései nem felelnek meg a szakvélemény perjogi feltételeinek, és olyan valótlan vagy bizonyítatlan feltételezéseken alapulnak, mint a tulajdonjog rendezettsége és a védett festmény külföldre szállíthatósága.

[29] Kifejtette, hogy a visszaadott festmény értékének meghatározásánál a megszerzett részjogosítványok hasznosíthatóságát, jövedelemtermelő képességét és az értékesíthetőségre gyakorolt hatását kell vizsgálni. E vonatkozásban értékcsökkentő tényezőként értékelte a festmény védettségét, amely 50%-os értékcsökkenést okoz, a visszaadást elrendelő miniszteri döntés visszavonhatóságának a kockázatát és annak következményeként a birtokláshoz való jog elvesztését. Kifejtette, hogy a festmény visszaadáskori értékének meghatározása olyan szakkérdés, amely a bíróság szakértelmének hiányában kizárólag szakértő kirendelésével és szakvélemény beszerzésével válaszolható meg.

[30] Az elsőfokú bíróság közbenső ítélete ellen a felperes és az alperes is fellebbezést terjesztett elő.

[31] A felperes a fellebbezésében az elsőfokú közbenső ítélet indokolása [81]-[84], [87], [129] és [133] bekezdéseinek a megváltoztatását kérte. Előadta, hogy a módosítás a fellebbezés 2.1-2.5 és 3-4. pontjaiban részletezett indokokon alapul a 6.Pf.20.316/2024/5.

számú végzés [36] bekezdésében foglalt megállapításokkal való teljes összhang megteremtése érdekében. Érvelése szerint az elsőfokú közbenső ítélet indokolásában kell megállapítani, hogy az alperes és a testvérei a festmény birtokba adása folytán olyan helyzetbe kerültek, hogy mindenféle akadály nélkül gyakorolhatták a műtárgy felett a tulajdonosi részjogosítványokat, nevezetesen a birtoklás, a használat, a hasznok szedése és a rendelkezés jogát. Hangsúlyozta, hogy a Magyar Állam és az alperes között a festmény birtokba adásán kívül semmilyen egyéb cselekményre, hatósági aktusra vagy bírósági jogerős ítéletre nem volt szükség ahhoz, hogy az alperes és a testvérei ténylegesen gyakorolhassák a tulajdonjogból eredő jogokat a festmény felett. Kifejtette, hogy az elsőfokú bíróságnak az a számszaki következtetése, amely szerint a védettség értékcsökkentő hatásának mértéke mintegy ötven százalék, kifejezetten idő előtti és jogszabálysértő megállapítás. Álláspontja szerint a védettség értékcsökkentő hatásának megítélése szakkérdés, amelyre vonatkozóan a bíróság nem folytatott le bizonyítási eljárást, ezért szakértői bizonyítás hiányában ez nem lett volna rögzíthető.

[32] Az alperes a fellebbezésben az elsőfokú bíróság közbenső ítéletének a megváltoztatását és a felperes keresetének elutasítását kérte.

[33] Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság megsértette az anyagi jogi szabályokat, és okszerűtlenül értékelte a bizonyítékokat, valamint helytelen mérlegelést végzett az érvénytelenségi okok vizsgálatakor. Kifejtette, hogy amennyiben a felperes által képviselt szerződésértelmezést fogadnák el, akkor a megbízási szerződés és annak módosítása több okból is érvénytelen, érvénytelen szerződésre viszont a rPtk. 234. § (1) bekezdése, 235. § (1) bekezdése, valamint az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény alapján nem lehet jogot alapítani.

[34] Érvelése szerint a megbízási szerződés célja a felek egyező akarata alapján az volt, hogy a festmény visszaszerzésével és azzal rendelkezve vagyoni előnyhöz jusson, ami előfeltételezte a festmény tulajdonjogi helyzetének a rendezését. Kifejtette, hogy a rPtk. 112. §-a és 98-99. §-a, valamint az új Ptk. 5:13. §-a, 5:21-22. §-a és 5:30. §-a alapján a dologgal rendelkezni, azt hasznosítani a tulajdonos jogosult, míg a pusztai birtokosi pozíció önmagában semmilyen vagyongyarapodást nem eredményezhet. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság megsértette a szerződés értelmezésének a rPtk. 207. § (1) bekezdésébe foglalt szabályait, és jogkérdésben eltért a Kúria Kfv.37.212/2021/6. és Kfv.37.248/2021/4. számú döntéseitől, amikor helytelenül összemosta a tulajdon és a birtok fogalmát.

[35] Álláspontja szerint a megbízási szerződés szerinti értelemben vett visszaadás soha, még időlegesen sem következett be, mert a miniszteri döntés a restitúciós kormányrendelet 4. § (5) bekezdése értelmében nem eredményezte a tulajdonjogi igény eldöntését. Kiemelte, hogy a 3042/2021. (II.19.) AB határozat és a hivatkozott precedensek alapján a restitúciós eljárás sem a tulajdonosi, sem a birtokosi pozícióról nem dönt, a festmény fizikai kiadása nem történt meg, az állam pedig továbbra is a saját tulajdonának tekinti azt. Okfejtése szerint a letéti szerződés és a különböző hozzájáruló nyilatkozatok sem voltak alkalmasak az érdekeinek az előmozdítására, a jogalap nélküli birtokos pedig az új Ptk. 5:9. § (1) bekezdése alapján egyébként is köteles lett volna a dolog kiadására.

[36] Rámutatott, hogy a miniszteri döntés visszavonásra került. Hivatkozott arra, hogy az Ákr. 120. §-a és a kialakult joggyakorlat alapján a határozat visszavonása mindig visszamenőleges, ex tunc hatályú, ezért a visszavont határozatra sem az alperes, sem a felperes nem alapíthat igényt. Kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság contra legem értelmezése ellentmond az Ákr. rendelkezéseinek, és jogkérdésben eltér többek között a Kúria IV.Kfv.37.676/2024/8-I. és Kpkf.39.166/2020/2. számú precedensképes döntéseitől is. Álláspontja szerint a visszavont határozat lényegében semmivé válik, mintha meg sem hozták volna, ezért a visszavonás joghatását nem lehetett ex nunc hatályúként, csak a megbízási szerződés megszűnése után beállt körülményként értékelni.

[37] A tévedésre alapított érvénytelenségi kifogás körében kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság tévesen és hiányosan állapította meg a tényállást az alperes és a felperes közötti kommunikáció, valamint az alperes idős kora és belátási képessége kapcsán. Érvelése szerint a rPtk. 210. § (1) bekezdése alapján fennállt a lényeges tévedés, mert a felperes tudatosan tartotta abban a hiszemben őt, hogy a tulajdonjog visszaszerzésére irányul a megbízás, miközben az csak a birtokjog megszerzését eredményezte.

[38] A megtévesztés vonatkozásában állította, hogy a felperes a rPtk. 210. § (4) bekezdésébe ütköző módon szándékosan tévesztette meg, amikor elhallgatta a tulajdonjog és a birtokjog közötti alapvető jogi különbségeket, és a megállapodást sikeres tulajdonjogi rendezésként mutatta be, és elhallgatta azt a tényt is, hogy a miniszteri döntés bizonytalan és visszavonható, ami kimeríti a megtévesztés törvényi tényállását.

[39] Fenntartotta azt az álláspontját, hogy a megbízási szerződés a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján semmis, mert nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik. Az volt az álláspontja, hogy a felperes tisztességtelenül és a szakmai etikai szabályokat durván megsértve járt el, amikor egy idős, beteg és a jogban járatlan személyt vett rá egy olyan szerződés aláírására, amely aránytalan és indokolatlan kötelezettségeket rótt rá.

[40] A feltűnő értékaránytalanság jogcíme vonatkozásban hivatkozott arra, hogy kirívó, objektív aránytalanság áll fenn a kikötött sikerdíj és a felperes által ténylegesen nyújtott szolgáltatás értéke között. Sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság tévesen és bizonyítatlanul határozta meg a festmény értékét és a vagyongyarapodásának a mértékét, figyelmen kívül hagyva, hogy a birtokjog megszerzése nem jelentett valós gazdasági előnyt a számára.

[41] A tisztességtelen szerződéses feltételek kapcsán kifejtette, hogy a megbízási szerződés a rPtk. 209. § (1) bekezdése és a 209/A. § (2) bekezdése alapján semmis, mert a felperes egyoldalúan előre határozta meg az alperessel mint fogyasztóval kötött szerződés feltételeit, azokat a felek nem tárgyalták meg egyedileg. Álláspontja szerint az így

meghatározott feltételek a jóhiszeműség és tisztesség követelményét sértve a felperes javára teremtettek indokolatlan és egyoldalú előnyt.

[42] Fenntartotta azt az álláspontját is, ami szerint a szerződés díjszámításra vonatkozó rendelkezései értelmezhetetlenek és egymásnak ellentmondóak, ezért a régi Ptk. 228. § (3) bekezdése alapján semmisek. Érvelése szerint e rendelkezések szövegezése alapján nem állapítható meg világosan a sikerdíj alapja és számításának módja, amely bizonytalanság a felperes terhére esik, és a kikötés semmisségét eredményezi.

[43] A megbízási díj összecszerűsége és a bizonyítás körében kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság a Pp. 265. § (1) bekezdését és a szakértői bizonyításra vonatkozó szabályokat megsértve, önkényesen és szakkérdésben szakértő kirendelése nélkül határozott meg 50%-os értékcsökkentő tényezőt. Álláspontja szerint a felperes által benyújtott külföldi értékbecslések alkalmatlanok a perbeli bizonyításra, és a tényleges vagyongyarapodás kizárólag igazságügyi szakértői bizonyítás útján lett volna megállapítható.

[44] Az elsőfokú bíróság közbenső ítéletének nem volt fellebbezés hiányában a Pp. 358. § (5) bekezdése alapján első fokon jogerőre emelkedett rendelkezése, ezért a Fővárosi Ítéltábla teljes terjedelemben bírálta felül az elsőfokú közbenső ítéletet.

[45] A felperes ítélet indokolása elleni fellebbezése alapos, az alperes fellebbezése alaptalan.

[46] Az elsőfokú bíróság a tényállást a közbenső ítélet meghozatalához szükséges mértékben helyesen állapította meg, az érdemi döntésével a Fővárosi Ítéltábla is egyetértett, azonban csak részben, az alább részletezett kiegészítések és módosítások mellett osztotta a döntés indokait.

[47] Mivel az alperes a fellebbezésében vitatta azoknak a jogszabályoknak - rPtk. és rÜtv. - az alkalmazhatóságát, amelyekre az elsőfokú bíróság a közbenső ítéletét alapította, a másodfokú eljárásban elsősorban azt kellett vizsgálni, hogy az elsőfokú bíróság megfelelő jogszabályok alapján bírálta-e el a perbeli jogvitát.

[48] Az alkalmazandó jogszabályok meghatározása során abból kellett kiindulni, hogy a per tárgya a felperes és az alperes között 2013. március 25. napján, az új Ptk. hatályba lépése (2014. március 15.) előtt létrejött megbízási szerződés teljesítése, nem pedig dologi jogi igény érvényesítése. Tekintettel arra, hogy a per tárgya nem dologi jogi jogvita, a per eldöntése szempontjából nem volt jelentősége az új Ptké. 41. §-ában foglaltaknak.

[49] Az új Ptké. 50. § (1) bekezdése szerint, ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az új Ptk. hatálybalépésekor fennálló kötelekkel kapcsolatos, az új Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényekre, megtett jognyilatkozatokra – ideértve az e tények, illetve jognyilatkozatok által keletkeztetett újabb köteleket is – az új Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni.

[50] Az új Ptké. 50. § (2) bekezdése értelmében a felek megállapodhatnak abban, hogy az új Ptk. hatálybalépése előtt kötött szerződésüket teljes egészében az új Ptk. hatálya alá helyezik.

[51] A perben egyik peres fél sem hivatkozott arra, hogy az új Ptk. hatálybalépése előtt kötött megbízási szerződésüket az új Ptk. hatálya alá helyezték, ezért az elsőfokú bíróság helyesen foglalt állást úgy, hogy a megbízási szerződésre és annak módosítására az új Ptké. 50. § (1) bekezdése alapján a rPtk. rendelkezései az irányadók.

[52] Az Üttv. – az új Ptké. 50. § (2) bekezdésétől eltérően – nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely az ügyvédi megbízási szerződés feleit feljogosítja arra, hogy az Üttv. hatálybalépése előtt kötött szerződésüket az Üttv. hatálya alá helyezték. Erre figyelemmel a peres felek még részben sem helyezhették az Üttv. hatály alá az e törvény hatálybalépése előtt kötött perbeli megbízási szerződést. Mindezekből az következik, hogy a perbeli jogvitát a rPtk. és a rÜttv. szabályai szerint kell elbírálni.

[53] Az alperes a védekezésében egyrészt arra hivatkozott, hogy nem valósult meg a felperest a megbízási szerződés alapján sikerdíjra jogosító feltétel, másrészt pedig arra, hogy több okból érvénytelen a megbízási szerződés. Figyelemmel arra, hogy az érvénytelen szerződés nem alkalmas joghatás kiváltására, ezért annak teljesítése nem követelhető, az elsőfokú bíróság helyesen járt el, amikor az alkalmazandó jogszabályok meghatározása után az alperes érvénytelenségi kifogásait vizsgálta.

[54] Az alperes a megbízási szerződés érvénytelenségének egyik okaként arra hivatkozott, hogy tévedésben volt a szerződés megkötésekor abban a tekintetben, hogy mit kell a szerződésben megfogalmazott, a felperest sikerdíjra jogosító visszaadásnak tekinteni. Hivatkozott arra is, hogy a felperes megtévesztette őt a visszaadás jelentése tekintetében. Hangsúlyozta, hogy a megbízási szerződés célja a vagyongyarapodásának az elérése volt, és állította, hogy ő kizárólag a műtárgyak tulajdonjogának a megszerzését, illetve a tulajdonjogának elismerését, más igénylőkkel szembeni bebiztosítását értette visszaadáson. Állította azt is, hogy a felperes felismerte ezt a tévedését, illetve maga is a tulajdonjog megszerzését és biztosítását tüntette fel visszaadásként.

[55] A rPtk. 210. § (1) bekezdése kimondja, hogy aki a szerződés megkötésekor valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt, a szerződési nyilatkozatát megtámadhatja, ha tévedését a másik fél okozta vagy felismerhette.

[56] A rPtk. 210. § (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy akit a másik fél megtévesztéssel vagy jogellenes fenyegetéssel vett rá a szerződés megkötésére, a szerződési nyilatkozatot megtámadhatja.

[57] A tévedésre és a megtévesztésre alapított kifogással kapcsolatban elsősorban annak kell jelentőséget tulajdonítani, hogy az alperes és a testvérei azon az alapon tartottak igényt a különböző közgyűjteményekben őrzött műtárgyak visszaadására, hogy azok korábbi tulajdonosainak az örökösiként ők e tárgyak tulajdonosai. Mivel az alperes és a testvérei a megbízási szerződés megkötésének az időpontjában magukat tekintették a műtárgyak tulajdonosainak és a tulajdonjoguk alapján tartottak igényt azok visszaadására, az alperes nem lehetett abban a téves feltevésben, hogy a megbízási szerződésben alkalmazott visszaadás kifejezés a műtárgyak tulajdonjogának a megszerzését jelenti. A visszaadás kifejezésnek a legtágabb értelmezéssel sem lehet olyan jelentést tulajdonítani, hogy az magában foglalja a tulajdonjog elismerését és annak más igénylőkkel szembeni végleges bebiztosítását.

[58] Az alperes a megismételt elsőfokú eljárásban nem bizonyította, hogy a felperes azzal hitegette, vagy olyan látszatot keltett volna, hogy a visszaadás kizárólag a tulajdonjog végleges megszerzését, vagy a tulajdoni helyzet későbbiekben nem vitatható végleges rendezését, biztosítását jelenti, és csak ezek elérése esetén jogosult a sikerdíjra. Ezt alátámasztó bizonyíték vagy egyéb adat a perben nem állt rendelkezésre, és ezt még maga az alperes sem állította a személyes meghallgatása során. A bizonyítás eredménytelenségének a következményét a Pp. 265. § (1) bekezdése alapján az alperesnek kell viselnie.

[59] Az alperes a megbízási szerződés érvénytelenségének okaként jelölte meg azt is, hogy a szerződés nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik.

[60] A rPtk. 200. § (2) bekezdése értelmében semmis a szerződés, ha nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik.

[61] A szerződés tartalma, a szerződéssel elérni kívánt joghatás, illetve a felek által elérni kívánt közös cél miatt minősülhet nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközőnek (BH2001. 473.). A perbeli megbízási szerződés nyilvánvaló jóerkölcsbe ütközését az alperes lényegében ugyanazokra a tényekre alapította, mint amiket a tévedés és a megtévesztés körében is előadott. A megbízási szerződés nyilvánvaló jóerkölcsbe ütközését arra is alapította, hogy a megbízási szerződés alapján akkor is sikerdíj fizetés kötelezettség terheli, ha a felperes eljárása folytán nem gyarapodik ténylegesen a vagyona.

[62] A nyilvánvaló jóerkölcsbe ütközés olyan kisegítő jogcím, amely önmagában nem állapítható meg olyan körülmények alapján, amelyek a törvényben nevesített valamelyik másik érvénytelenségi ok alapjául szolgálnak (EBH2012. P.17.). A szerződés nyilvánvaló jóerkölcsbe ütközése mint semmisségi ok csak kisegítő jogcímként alkalmazható, ha a jogszabályokban nem nevesített, de a társadalom értékítéletébe, az általánosan elfogadott erkölcsi normákba ütköző szerződés célzott joghatása hibás. Az alperes ugyanazokra tényekre hivatkozva más, a rPtk-ban nevesített érvénytelenségi okra is hivatkozott, ami kizárta a perbeli megbízási szerződés nyilvánvaló jóerkölcsbe ütközés miatti érvénytelenségének a megállapítását. A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint nem ütközik a tisztességesen gondolkodó emberek értékrendjébe, és nem sérti nyilvánvalóan az általánosan elfogadott erkölcsi normákat vagy szokásokat az a megbízási szerződés, amely műkincsek államtól való visszaszerzése ellenében köt ki sikerdíjat az ezt elérő megbízott részére, különös tekintettel arra, hogy a szerződés teljesítésével járó valamennyi kockázatot a megbízott visel, mert eredménytelen eljárása esetén nem részesül ellenszolgáltatásban.

[63] Az alperes érvénytelenségi okként hivatkozott a megbízási szerződésben kikötött szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnő értékkülönbszetére is.

[64] A rPtk. 201. § (2) bekezdése szerint, ha a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között anélkül, hogy az egyik felet az ajándékozás szándéka vezetné, a szerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az értékkülönbség, a sérelmet szenvedő fél a szerződést megtámadhatja.

[65] A perbeli sikerdíjas megbízási szerződésben kikötött szolgáltatások feltűnő értékkülönbsége körében a Fővárosi Ítéltábla elsődlegesen azt emeli ki, hogy sikerdíjas megbízási szerződés esetében speciálisan alakul a szolgáltatás és ellenszolgáltatás aránya (szerződési szinallagma), ezért a szolgáltatások feltűnő értékkülönbsége, ugyanis, ha a megbízott nem éri el az őt sikerdíjra jogosító eredményt, akkor semmilyen díjra nem jogosult, azaz a saját munkájának az ellenértékét kockáztatja. A perbeli megbízási szerződés megkötésekor az alperes ismerte az általa visszaszerezni kívánt műalkotások kimagasló értékét, és azt is tudta, hogy a felperes vállalja a műalkotások visszaszerzésével kapcsolatban felmerülő minden díj és költség kockázatát, valamint annak a kockázatát, hogy az eljárása eredménytelen lesz, emiatt a munkája díjazás nélkül marad. Az alperes annak ismeretében vállalta a megbízási szerződésben kifejezetten a sikerdíj megfizetését, hogy a visszaszerezni kívánt műtárgyak előreláthatóan kimagasló értéket képviselnek, és a felperes eljárása eredménytelen is lehet (BH2011.343.). A szerződésben kikötött, a visszaszerzett vagyontárgy értékének 15%-ban meghatározott megbízási díj pedig még a nem sikerdíjas, az eredménytelenség kockázatával nem járó megbízási szerződés esetében sem lenne feltűnően értékaránytalannak tekinthető. Mindezekre tekintettel a megbízási szerződés érvénytelensége az abban kikötött szolgáltatások feltűnő értékkülönbsége miatt sem volt megállapítható.

[66] Az alperes a megbízási szerződés érvénytelenségét állította abból az okból is, hogy tisztességtelenek a szerződés sikerdíjra vonatkozó feltételei.

[67] A rPtk. 209. § (1) bekezdése kimondja, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.

[68] Ennek a törvényi rendelkezésnek az alapján csak általános szerződési feltétel, vagy fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel minősülhet tisztességtelennek.

[69] A rPtk. 205/A. § (1) bekezdése szerint általános szerződési feltételnek minősül az a szerződési feltétel, amelyet az egyik fél több szerződés megkötése céljából egyoldalúan, a másik fél közreműködése nélkül előre meghatároz, és amelyet a felek egyedileg nem tárgyaltak meg.

[70] A felperes a rPtk. 685. § d) pontja alapján fogyasztónak, a felperes és az alperes között létrejött megbízási szerződés pedig a rPtk. 685. § e) pontja alapján fogyasztói szerződésnek minősül.

[71] Azt maga az alperes sem állította, hogy a felperes a megbízási szerződés feltételeit egyoldalúan, több szerződés megkötése céljából határozta volna meg, és erre utaló adat sem merült fel a perben, ezért az alperes által támadott szerződési feltételek nem minősülnek általános szerződési feltételnek.

[72] Az, hogy a szerződést az egyik szerződő fél fogalmazza meg, még nem jelenti azt, hogy a felek nem tárgyalták meg egyedileg a szerződés feltételeit. Az alperes közreműködött a perbeli megbízási szerződés feltételeinek a meghatározásában, és tényleges lehetősége volt azok tartalmának alakítására. A szerződés megkötéséhez vezető folyamatban tényleges lehetősége volt a szerződés tartalmának érdemi befolyásolására, amit az utóbbi, általa kért módosítás is alátámaszt. Az, hogy az alperes a szerződés tervezetében a felperes által – az előzetes tárgyalások alapján – kidolgozott rendelkezésekkel szemben nem élt kifogással, nem tett ellenajánlatot, nem jelenti azt, hogy a felperes és az alperes nem tárgyalta meg egyedileg a szerződés feltételeit. Mivel a megbízási szerződés sikerdíjra vonatkozó feltételei nem általános, hanem egyedileg megtárgyalt szerződési feltételek, minősíthetők tisztességtelennek a rPtk. 209. § (1) bekezdése alapján, és nem állapítható meg a semmisségük a rPtk. 209/A. § (2) bekezdése alapján.

[73] A Fővárosi Ítéltábla utal arra is, hogy a megbízási szerződés sikerdíjra való jogosultságot és a sikerdíj mértékét meghatározó feltételei a szerződés főszolgáltatását, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát megállapító kikötései.

[74] A fogyasztókkal kötött tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK tanácsi irányelv 4. cikk (2) bekezdése alapján beiktatott rPtk. 209. § (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek.

[75] A perbeli megbízási szerződésben a sikerdíj kikötése és annak feltételeként a műkincsek visszaadásának a meghatározása az átlagosan tájékozott, körültekintő és figyelmes fogyasztó számára világosan és érthetően került megfogalmazásra. Nem tekinthetők ezek a kikötések érthetetlennek vagy nem világosnak önmagában azért, mert a peres felek eltérően értelmezik a szerződésben alkalmazott visszaadás kifejezést. Mivel a megbízási szerződés sikerdíj feltételeire és összegére vonatkozó feltételei a szerződés főszolgáltatását, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát megállapító kikötései, a rPtk. 209. § (5) bekezdése alapján sem vizsgálható és állapítható meg e feltételek tisztességtelensége és semmissége.

[76] Az alperes a megbízási szerződés érvénytelenségét a rPtk. 228. § (3) bekezdésére is alapította.

[77] A rPtk. 228. § (3) bekezdése szerint az érthetetlen, ellentmondó, jogellenes vagy lehetetlen feltétel semmis; az ilyen feltétellel kötött szerződésre a részleges érvénytelenség szabályait (239. §) kell alkalmazni.

[78] A „visszaadás” mint a megbízási szerződésben a felperest sikerdíjra jogosító feltétel alperes által hivatkozott érthetlenségével kapcsolatban a Fővárosi Ítéltábla arra mutat rá, hogy a rPtk. 228. § (3) bekezdése a rPtk. XX. fejezet „Feltétel és időhatározás” címében került elhelyezésre. A rPtk. 228. § (3) bekezdésében meghatározott semmisségi ok a törvény értelmében nem alkalmazható valamennyi szerződési feltételre (szerződéses kikötésre, rendelkezésre), hanem kizárólag arra a feltételre, amely a szerződés hatályának a beállítását vagy megszűnését bizonytalan jövőbeni eseménytől teszi függővé. A megbízási szerződés alperes által érthetetlennek állított, a felperes sikerdíjra való jogosultságát megállapító szerződési feltétel nem a szerződés felfüggesztő vagy bontó feltétele, ezért a rPtk. 228. § (3) bekezdése alapján nem állapítható meg annak érvénytelensége.

[79] Mivel az alperes valamennyi érvénytelenségi kifogása alaptalan volt, a továbbiakban azt kellett vizsgálni, hogy megvalósult-e felperes sikerdíjra való jogosultságának a megbízási szerződésben meghatározott feltétele. A peres felek a megbízási szerződésben a műalkotások visszaadását határozták meg a felperest sikerdíjra jogosító egyik vagylagos feltételként. A perben a felek között abban alakult ki vita, hogy miként kell értelmezni a megbízási szerződésben alkalmazott visszaadás kifejezést.

[80] A rPtk. 207. § (1) bekezdése szerint a szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett.

[81] Ennek a törvényi rendelkezésnek az alapján a vitás szerződési nyilatkozatot a nyilatkozó nyilatkozattétel időpontjában feltehető akaratára és az ebben az időpontban fennálló körülményekre tekintettel kell értelmezni. Erre figyelemmel az elsőfokú bíróság helytelenül járt el, amikor a megbízási szerződés létrejötte után hatályba lépett restitúciós rendelet fogalommeghatározásai alapján értelmezte a megbízási szerződésben alkalmazott „visszaadás” kifejezést.

[82] A Fővárosi Ítéltábla az új eljárásban felmerült bizonyítékok mellett is fenntartja a szerződés értelmezése körében a 6.Pf.20.316/2024/5. számú végzésének indokolásában kifejtett jogi álláspontját.

[83] A visszaadás általánosan elfogadott, köznyelvi értelme valamely dolog átadása a korábbi birtokosnak, a dolog feletti tényleges hatalom visszaengedése annak a korábbi birtokosnak, akitől a visszáadó fél a dolgot birtokba kapta. A dolog visszaadásához – a dolog korábbi birtokosnak történő birtokba adásához – rendszerint kapcsolódik valamilyen, a korábbi birtokost a dolog birtoklására jogosító jogcím (pl. a bérleti szerződés megszűnése után bérlo visszaadja a bérelt dolgot a tulajdonos bérbeadónak, vagy a haszonkölcsönbe vevő visszaadja a haszonkölcsönbe kapott dolgot a haszonkölcsönbe adónak), és a dolog visszaadásához kapcsolódhat jogátruházás is (pl. ha az eladó visszavásárolja a megvett dolgot, vagy ha valamilyen fél eláll az ingóság tulajdonjogának átruházására irányuló adásvételi szerződéstől, vagy a felek felbontják az ilyen szerződésüket, akkor a vevő a dolog fizikai visszaadásával annak tulajdonjogát is visszaruházza az eladóra; ha az adásvételi szerződés vevője később bérbe adja a megvett dolgot a dolog korábbi tulajdonosának, és a bérleti szerződés alapján visszabocsátja a korábbi tulajdonost a dolog birtokába). Ebből következően a visszaadás a köznyelvben jelenthet tényleges birtokba adást és jelentheti a tényleges birtokba adással együtt járó tulajdonjog vagy más jog átruházását is. A szavak általánosan elfogadott, köznyelvi értelme alapján nem volt kétséget kizáróan akként meghatározható a perbeli megbízási szerződésben alkalmazott visszaadás kifejezés értelme, hogy az csak és kizárólag valamely vagyontárgy tulajdonjogának a megszerzését vagy a tulajdonjog valamilyen módon való bebiztosítását, más személyek tulajdoni igényének a kizárását jelentheti.

[84] A felek szerződéskötéskori szándékával és a megbízási szerződés céljával kapcsolatban a Fővárosi Ítéltábla – a peres felek nyilatkozatai és a megbízási szerződés tartalma alapján – elfogadta az alperesnek azt az érvelését, hogy az alperes és a testvérei a megbízási szerződés megkötésekor az örökhagyó felmenőik tulajdonában álló, közgyűjteményben őrzött műkincseket és egyéb vagyontárgyakat kívánták megszerezni, mégpedig abból a célból, hogy azok értékesítése vagy hasznosítása útján pénzhez jussanak. Ugyanakkor az alperes – a testvéreivel együtt – már a megbízási szerződés megkötésekor is a szerződésben körülírt műkincsek és egyéb vagyontárgyak tulajdonosának tekintette magát, és az öröklés jogcímén megszerzett tulajdonjoga alapján tartott igényt a műkincsek és egyéb vagyontárgyak – köztük a perbeli festmény – visszaadására; az alperes az öröklésen alapuló tulajdonjogát kívánta érvényesíteni a felperes mint megbízott közreműködésével. Mivel az alperes a műkincsek tulajdonosának tekintette magát, fogalmilag kizárt a megbízási szerződésben használt visszaadás kifejezésnek az olyan értelmezése, hogy az a tulajdonjog megszerzését, bebiztosítását, mások tulajdoni igényének a kizárását jelenti. Erre figyelemmel a felperes kötelezettsége a megbízási szerződés alapján nem terjedhetett ki a műkincsek tulajdonának megszerzésére, az alperes és a testvérei tulajdonjogának a bebiztosítására, vagy más személyek tulajdoni igényének a kizárására. A felperes kötelezettsége legfeljebb arra terjedhetett ki, hogy érvényesítse az alperes és testvérei tulajdoni igényét abban az esetben, ha valamelyik műkincs birtokosa vitatja az alperes és testvérei tulajdonjogát. A Fővárosi Ítéltábla itt emeli ki, hogy a megbízási szerződés szerint is a tulajdoni per megindítása csak egy lehetőség, egy eshetőleges feladat volt a felperes számára; azt a felperesnek a gondos ügyellátása mellett csak akkor kellett megtennie, ha az alperes tulajdonjogát valamelyik műkincs birtokosa nem ismeri el a műkincs visszaadásának jogalapjaként.

[85] A felek egyetértettek a perben abban, hogy a megbízási szerződésük célja az volt, hogy az alperes és a testvérei visszakapják az örökségükhöz tartozó műkincseket és egyéb vagyontárgyakat, és azokkal rendelkezve vagyoni előnyhöz jussanak. Az alperes fellebbezésében foglaltakra tekintettel a Fővárosi Ítéltábla itt mutat rá arra, hogy a megbízási szerződés célja nem azonos a felperest sikerdíjra jogosító feltétel megvalósulásával, ugyanis a felek nem a szerződés céljának az eléréséhez, az alperes vagyongyarapodásához kötötték a felperes sikerdíjra jogosultságát, hanem – vagylagosan – a műkincsek visszaadásához, aminek az elérése összhangban állt a szerződés céljával, mert a műkincsek visszaszerzése előmozdítja az alperes vagyongyarapodását. Mivel a felek nem az alperes vagyongyarapodásához, hanem a műkincsek visszaadásának az eléréséhez kötötték a felperes sikerdíjra jogosultságát, a per eldöntése szempontjából nem volt ügyszó a jelentősége annak, hogy a birtok vagyonnak minősül-e, és a perbeli festmény alperes és testvérei részére történt birtokba adása növelte-e az alperes vagyont.

[86] A megbízási szerződés céljának az elérése érdekében a felek akarata arra irányult, hogy az alperes és a testvérei olyan helyzetbe kerüljenek, hogy korlátozás nélkül tulajdonosi jogokat tudjanak gyakorolni a visszaadott műkincsek felett – azokat birtokolhassák, ellenérték fejében más használatába adhassák, megterhelhessék, vagy átruházhassák másra azok tulajdonjogát. Ehhez arra volt szükség, hogy az alperes és a testvérei olyan helyzetbe kerüljenek a felperes tevékenysége által, hogy korlátozás nélkül tudják gyakorolni a tulajdonjog részjogosítványait – közülük elsősorban a rendelkezési – jogot azok felett a műkincsek felett, amelyeknek a visszaadására igényt tartottak. Az alperes célja ennek alapján az volt a megbízási szerződéssel, hogy rendelkezni tudjon a visszaszerzett vagyontárgyakkal.

Ehhez a felek elsősorban azt rögzítették a megbízási szerződésben, hogy a felperesnek fel kell kutatnia az alperesek örökségébe tartozó vagyontárgyakat, másodsorban pedig meg kellett tennie azokat az intézkedéseket, amelyek lehetővé teszik a tulajdonosi jogok gyakorlását.

[87] A perbeli megbízási szerződés teljesítése körében mindezek alapján az rögzíthető, hogy a szerződésben alkalmazott „visszaadás” egyrészt a tulajdonjog – végső soron peres eljárásban történő – érvényesítését jelenti abban az esetben, ha a műkincs birtokosa a felperes igénybejelentése után vitatja az alperes és testvérei tulajdonjogát, másrészt azt, hogy a műkincset az alperes és testvérei birtokába adják, ha a műkincs birtokosa nem vitatja az igénylők tulajdonjogát. Az utóbbi esetben, amikor a birtokos nem vitatja az alperes és testvérei tulajdonjogát, és a birtokukba adja az igényelt műkincset, akkor már nincs olyan további jogi cselekmény vagy egyéb olyan jogi aktus, ami szükséges lenne az alperes tulajdonosi pozíciójának az elismeréséhez, harmadik személyek felé történő kinyilvánításához vagy a tulajdonjog bebiztosításához szükséges lenne, különös figyelemmel arra, hogy ingó vagyontárgyról van szó. A Fővárosi Ítéltábla itt hangsúlyozza, hogy ingóság esetében a birtokba adáson kívül nincs olyan intézkedés vagy jogi aktus, amivel véglegesen bebiztosítható lenne a birtokos tulajdonjoga, és kizárható lenne, hogy mások ne lépjenek fel tulajdoni igénnyel a birtokossal szemben; az alperes a perben maga sem tudta megjelölni, hogy a felperesnek milyen konkrét tevékenységet kellett volna még elvégeznie, milyen konkrét intézkedést kellett volna még megtennie, vagy milyen jogi aktust kellett még volna elérnie az álláspontjuk szerint a felperest sikerdíjra jogosító eredmény eléréséhez – a perbeli festmény tulajdonjogának bebiztosításához és más személyek tulajdoni igényének kizárásához.

[88] A rPtk. 117.§ (2) szerint a tulajdonjog megszerzéséhez az átruházásra irányuló szerződésen vagy más jogcímen felül a dolog átadása szükséges. Az átadás a dolog tényleges birtokba adásával vagy más olyan módon mehet végbe, amely kétségtelenné teszi, hogy a dolog az átruházó hatalmából a tulajdonjog megszerzőjének hatalmába került.

[89] A perbeli festmény esetében az alperes és a testvérei nevében történt felperesi bejelentést követően a Magyar Állam arról döntött, hogy a festményt vissza kell adni a kép eredeti tulajdonosa örökösei részére, mert a Magyar Állam tulajdonjoga nem kétséget kizáróan igazolt, az alperes és a testvérei pedig valószínűsítették, hogy ők a festmény tulajdonosai. Ennek a jogi következménye pedig az volt, hogy az állam az alperes és a testvérei birtokába adta a festményt, mégpedig nem az alperes által hivatkozott jelképes módon, hanem ténylegesen.

[90] A festmény birtokba adása után az alperes és a testvérei mint a festmény birtokosai tényleges és nem szimbolikus uralmat gyakorolhattak a festmény felett: azt sajátjukként birtokolhatták és azzal rendelkezettek. A festmény birtoklásával az alperes és a testvérei korlátozás nélkül gyakorolhatták a tulajdonjog részjogosítványait a festmény felett. A Magyar Állam a festmény birtokba adásával elismerte az alperesnek ezt a jogát. Ezen túlmenően a Magyar Állam és az alperes között egyéb cselekményre, aktusra vagy bíróság jogerős ítéletére nem volt szükség ahhoz, hogy az alperes és a testvérei megszerezzék a festmény birtokát, és a

tulajdonost megillető jogokat gyakorolhassanak a festmény felett. Az alperes és a testvérei a festmény birtokba adása folytán olyan helyzetbe kerültek, hogy akadály nélkül gyakorolhatták a festmény felett tulajdonjog részjogosítványait - a birtoklás, a használat, a hasznok szedése és a rendelkezés jogát [rPtk. 112. § (1) bekezdés].

[91] A Múzeum 2016. április 14-én az alperesnek és testvéreinek a tényleges hatalmába adta a festményt, amely jogi értelemben tényleges birtokba adásnak minősül. Az, hogy a festmény birtokba adására egy szimbolikus eljárás keretében került sor, mindenképpen igazolja a tényleges hatalomba adás jelképes módon való megtörténtének a tényét. A birtokbaadás ténylegességét igazolja továbbá az is, hogy az alperes és a testvérei ezt követően tulajdonosi részjogosítványokat gyakoroltak: a birtokukba került festményt a Múzeumnál letétbe helyezték, letéti szerződést kötöttek a festmény őrzésére. Ennek alapján pedig az rögzíthető, hogy az alperes és a testvérei birtoklása nem csupán egy szimbolikus állapot, hanem tényleges hatalmi helyzet volt.

[92] Az alperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy továbbra is a Magyar Állam tekinti magát a festmény tulajdonosának. A Magyar Állam az alperes és testvérei igénybejelentése után elismerte, hogy nem igazolható kétséget kizáróan az állam tulajdonjoga – erre figyelemmel döntött a festmény átadásáról az alperes és a testvérei részére. Az illetékes minisztérium harmadik személyek, a család neve család másik ágának a tagjai tulajdoni igényére tekintettel vonta vissza a festmény átadásáról hozott döntést. A restitúciós kormányrendelet értelmében a rendelet hatálya alá tartozó műkincsek átadásáról hozott határozat nem dönt el tulajdoni kérdéseket. Erre figyelemmel a perbeli festmény átadásáról hozott határozat sem jelenti azt, hogy a Magyar Állam tekinti magát a festmény tulajdonosának, hanem csupán azt, hogy harmadik személyek tulajdoni igénye miatt nem tekinthető kellően valószínűsíthetőnek az alperes és testvéreinek a tulajdonjoga, ezért nem áll fenn a festmény alperes és testvérei részére történő kiadásának a rendeletben megszabott egyik feltétele.

[93] A festmény kiadásáról hozott döntés visszavonása nem változtatott azon a tényen, hogy a festmény az alperes és a testvérei birtokába, tényleges hatalmába került – a Magyar Állam azt visszaadta a felperesnek és a testvéreinek.

[94] Az alperes fellebbezésében foglaltakkal kapcsolatban a Fővárosi Ítéltábla arra mutat rá, hogy a korábban meghozott hatályon kívül helyező végzésében nem mosta össze a tulajdonjog és a birtok fogalmát. A hatályon kívül helyező végzésben nem állapította meg, és a jelen eljárásban sem tartja megállapíthatónak, hogy az alperes és a testvérei a festmény tulajdonosai. A Fővárosi Ítéltáblának egyrészt az az álláspontja, hogy a megbízási szerződésben alkalmazott, a felperes sikerdíjra jogosultságának feltételéül tett „visszaadáson” a festmény birtokba adását kell érteni, amit a felperes elért, ezáltal jogosulttá vált a sikerdíjra, másrészt, hogy a festmény birtokba adása folytán az alperes és a testvérei olyan helyzetbe kerültek, hogy korlátozás nélkül gyakorolhatták a tulajdonjog részjogosítványait a festmény felett.

[95] Mindezekre tekintettel a kereset elutasítására nem adhatott okot az a körülmény sem, hogy a felperes nem teljesítette a festmény vonatkozásában a megbízási szerződést, mert nem érte el a festmény visszaadását.

[96] A Fővárosi Ítéltábla rámutat arra is, hogy a peres felek között nem volt vitás, hogy a megbízási szerződés – figyelemmel a felperes teljesítésére és az alperes 2018. szeptember 6. napján kelt felmondására – a rPtk. 483. § (1) bekezdése szerint megszűnt. A rPtk. 478. § (4) bekezdése alapján a megbízási díj a szerződés megszűnésekor esedékes. Erre tekintettel pedig sem a szerződés teljesítésére, sem a díjfizetés esedékességére nem volt kihatása sem az újabb igénylők fellépésének, sem a Magyar Állam, valamint a Múzeum 2019. évi – a szerződés megszűnését követően tett – nyilatkozatainak és intézkedéseinek, mert ezek a körülmények már a felperes teljesítését, a sikerdíjra jogosulttá válását és a megbízási szerződés megszűnését követően következtek be.

[97] A Pp. 341. § (4) bekezdése szerint, ha a keresettel érvényesített jog fennállása és az ennek alapján a felperest megillető követelés összege vagy mennyisége tekintetében a vita elkülöníthető, a bíróság a jog fennállását közbenső ítélettel előzetesen is megállapíthatja. Ebben az esetben a tárgyalás a követelés összege vagy mennyisége vonatkozásában csak a közbenső ítélet jogerőre emelkedése után folytatható.

[98] Az elsőfokú bíróság közbenső ítéletet hozott. A Pp. 341. § (4) bekezdése alapján a bíróság közbenső ítélettel kizárólag a keresettel érvényesített jog fennállásáról dönthet, de nem foglalhat állást a felperest megillető követelés összegéről vagy mennyiségéről. Közbenső ítélet meghozatala esetén csak a közbenső ítélet jogerőre emelkedése után folytatható a tárgyalás a követelés összege vagy mennyisége vonatkozásában. Az elsőfokú bíróság megsértette a Pp. 341. § (4) bekezdését azzal, hogy a közbenső ítéletének indokolásában a felperes keresettel érvényesített követelésének az összegével kapcsolatos álláspontot is kifejtett. Ez az eljárási szabálysértés nem hatott ki a kereset jogalapjáról hozott érdemi döntésre, ezért nem tette szükségessé az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését a Pp. 381. §-a alapján. Mivel az elsőfokú bíróság jogszabálysértő módon és szükségtelenül foglalt állást a perben érvényesített követelés összegéről, a Fővárosi Ítéltábla teljes egészében mellőzi az elsőfokú bíróság közbenső ítéletének indokolásából a követelés összegére vonatkozó [129]–[137] bekezdéseket.

[99] Mindezekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság érdemben helyes közbenső ítéletét a Pp. 383. § (2) bekezdése alapján az indokolás fent írt módosításával helybenhagyta.

[100] Az alperes fellebbezése nem vezetett eredményre, ezért a Fővárosi Ítéltábla a Pp. 83. § (1) bekezdése alapján kötelezte az alperest a felperes jogi képviselete ellátásával felmerült,

a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) és (5) bekezdései szerint számított, a felperest képviselő ügyvéd másodfokú eljárásban kifejtett ügyvédi tevékenységének munka- és időigényességére is figyelemmel mérlegeléssel megállapított ügyvédi munkadíj mint másodfokú perköltség megfizetésére.

Budapest, 2026. május 19.

Dr. Lente Sándor s.k.

a tanács elnöke

Az aláírásban akadályozott Dr. Virág Csaba s.k. előadó bíró helyett

dr. Lente Sándor s.k. a tanács elnöke

Az aláírásban akadályozott Dr. Csóka István s.k. bíró helyett

dr. Lente Sándor s.k. a tanács elnöke